

Коломієць О. М.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри соціально-гуманітарної та загальноекономічної підготовки
Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту

РЕКОНСТРУКЦІЯ МАС-МЕДІЙНИХ ТЕКСТІВ АМЕРИКАНСЬКОГО ТА БРИТАНСЬКОГО ВАРІАНТІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (НА МАТЕРІАЛІ ЕКОНОМІЧНИХ І ПОЛІТИЧНИХ ТЕКСТІВ БРИТАНСЬКИХ ТА АМЕРИКАНСЬКИХ МАС-МЕДІЙНИХ ВИДАНЬ)

Анотація. Статтю присвячено реконструкції мас-медійних економічних і політичних текстів американського та британського варіантів англійської мови. Висока наповненість термінами, термінами-синонімами, власними назвами становить основну характерну ознаку британських та американських економічних і політичних текстів. Досліджено переклад термінів і терміносполучень, фразеологічних одиниць, «готових формул і кліше», модуляцій.

Ключові слова: реконструкція, американський і британський варіанти англійської мови, мовна природа тексту, структура тексту.

Постановка проблеми. Різниця у сприйнятті навколишнього середовища американського й англійського народів зумовила появу низки відмінностей на лексичному та граматичному рівнях. Цим зумовлена необхідність перекладного прирівнення лексичних одиниць і граматичних конструкцій, а також знаходження точних перекладних відповідників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питання лексичної варіантології англійської мови загалом та американського варіанта зокрема присвячено чимало праць як закордонних науковців (R. McDavid, K. Janicki), так і вітчизняних учених (Ю. Зацний, Р. Кріцберг, О. Швейцер, Ю. Жлуктенко). Окремі граматичні категорії досліджували вчені: А. Бондарко, Є. Беляєва, І. Грищенко, А. Казаченко, Г. Маслаченко й інші. Граматичні категорії в порівняльному аспекті американського та британського варіантів англійської мови висвітлили в працях О. Бура, Г. Бондарчук, А. Парфіненко та інші. Підвищений інтерес деяких дослідників (Л. Миклаш, А. Швейцера) спрямований на вивчення ключових особливостей і закономірностей розповсюдження мови й формування її варіантів. Порівняння відмінних ознак американського варіанта англійської мови та британського варіанта англійської мови висвітлюється в роботах Е. Партріджа, А. Маркварда й Р. Кверка, Н. Моса, Н. Шура та ін.

Мета статті – комплексне порівняння лексичних елементів британського й американського варіантів англійської мови, опис спільних і відмінних рис неповних перекладних відповідників на лексико-семантичному рівні та на різних рівнях власне тексту.

Виклад основного матеріалу. Вивчення мовної природи тексту відображено в працях учених (Я. Бауер, І. Гальперін, Л. Герценберг, О. Мороховський). Дослідження синтаксису дає змогу реконструювати рівні граматичної структури, семантичної структури, рівень організації висловлювання, а також відтворити авторську інтенцію й закодоване ставлення.

У класичній лінгвістичній науці поняття композиції відображає: 1) взаємозв'язок статичного та динамічного аспектів

тексту (перший пов'язаний із будуванням, архітектонікою тексту [4; 5; 9], другий – із логічним розгортанням змісту, з рухом думки) [1; 3; 6]; 2) внутрішню (змістову) сторону організації тексту та його зовнішню сторону (членування на частини, розділи, глави, параграфи, абзаци) [3; 5].

З огляду на праці вчених-лінгвістів (В. Гудзенко, Г. Матковська, Л. Назаревич, Т. Сушкевич), які досліджували композиційну організацію тексту, доходимо висновку, що процес формування поняття «композиції тексту» ще не є завершеним. **Структура тексту** (від лат. *structura* – будова, розміщення, порядок) – це зв'язний тип організації смислового змісту тексту на рівні його повної цілісності [8, с. 26].

Універсальний підхід до дефініції поняття пропонує М. Брандес. Дослідниця уподібнює композицію з формою – системою способів, прийомів, планом вираження, представлення, перетворення й функціонування змісту, та окреслює три аспекти: *аспект зовнішньої мовної форми, аспект доцільності зовнішньої форми й інформаційний знаково-символічний аспект* [2, с. 53].

Аспект зовнішньої мовної форми пов'язаний із мовленнєвим утіленням функціонального змісту за допомогою використання мовних засобів. *Аспект доцільності зовнішньої форми* втілює функції призначення об'єктивного змісту тексту, він зумовлений жанровими особливостями тексту й реалізується у вигляді жанрово-стилістичної конструкції предметного змісту.

Інформаційний знаково-символічний аспект форми пов'язаний із культурно-історичним контекстом, цей аспект забезпечує функціонування предметного змісту тексту [2, с. 54].

У сучасному розумінні композиція тексту – це специфічний тип зв'язку глобальних текстових структур та ознака послідовності текстуальних блоків [11, с. 334–335].

Вступ припускає введення в тему і зміст тексту, подання матеріалу, постановку проблеми, конкретизацію аспектів її розгляду.

Головна (основна) частина містить розвиток концепції, що міститься у вступі. У цій частині особливо важливе співвідношення загальних та окремих питань, абстрактних понять і конкретних прикладів, фактичних і статистичних відомостей тощо [10, с. 467].

У *головній частині* автор викладає основний матеріал, стосовно якого виноситься судження або оцінка; аналізує (заперечує або приймає) чужі судження, пропонує своє розуміння теми. Комунікативний намір суб'єкта мовлення реалізується за допомогою констатації, доказів, що включають тезу – основне положення, яке доводиться в процесі мовлення [10, с. 468–472].

У висновку зазвичай підводиться підсумок, з усією визначеністю формулюються результати, підсумовується сказане [10, с. 475].

К. Серажим представляє *архітектонічну авторську структуру тексту* так: титульний елемент, рубрика, заголовок, підзаголовок, внутрішній заголовок, анонс, епіграф, вірз, текст [8, с. 36].

Рис. 1. Модель архітектонічних елементів ГСТ

У власне *тексті газетного повідомлення*, який за обсягом є об'ємнішим за заголовок та анонс, а також містить цитування, пряму й непряму мову, знаходимо зразки різних лексичних і граматичних відмінностей: у текстах економічного спрямування: AmE. This *“underground economy”* could include anything from illicit activities – selling drugs, say – to off-the-books jobs in things like construction. There are plenty of examples of the latter: Bloomberg recently interviewed an unemployed woman who walks neighborhood children to their bus for \$2 per kid [16]; BrE. The ONS has been commissioned to count illegal immigrants, many of whom are working within the *black economy* estimated to be worth £50 billion a year. The statisticians plan to use the census, which can measure the foreign-born population including illegals, and a huge new database they are creating this winter to track legal migrants within the UK by using their tax files and hospital and school records [18]; AmE. Orders for *long-lasting* U.S. factory *goods* declined for the second straight month in May, as demand for cars, metal products and aircraft fell [17]; BrE. Lusting after your friends' *consumer durables* is only natural. Envy is hard-wired into our DNA, a genetic programme that pushes us to strive harder. Good, says Judith Woods, because I want, I want, I want... [13].

Газетний текст мас-медійних видань рясно насичений спеціальними термінами, пов'язаними з політичним і державною життям, за якими закріплені національно-культурні уявлення: англ. *House of Commons* (укр. *Палата общин*); англ. *Council* (укр. *Рада безпеки*); англ. *cold war* (укр. *холодна війна*) тощо.

Політична термінологія, особливо характерна для газетно-інформаційного стилю, має ті самі основні риси, які властиві й науково-технічній термінології. У газетно-інформаційних матеріалах нерідко зустрічаються багатозначні терміни, терміни-синоніми, скорочені терміни та назви.

Окремі труднощі під час перекладу американських мас-медійних видань (*The Telegraph*, *The Wall Street Journal*, *The New York Times*) викликані багатозначністю термінів: термін “state” в політичній термінології США може означати як «держава», так і «штат»: *Both the state and Federal authorities are bent on*

establishing a police state. У першому випадку термін “state” позначає уряд штатів; у другому випадку “state” вжито в значенні «держава».

Термін “Congressman” може мати більш широке значення – «член американського конгресу» або більш вузьке – «член палати представників (конгресу США)»: AmE. *The Texas congressman is the only Republican representing a district along the border*; укр. *Техаський конгресмен є єдиним республіканцем, що представляє район уздовж кордону*.

Поряд із Congressman у його вузькому значенні вживається також синонім AmE. Representative. Статути різних організацій можуть іменуватися по-англійськи Regulations, Rules, Constitution, Statutes або Charter. Широко відомі терміни часто вживаються в тексті в скороченій формі: AmE. *Youth is also virtually excluded from Congress, the average age of members of the Senate being 56 years and of the House 51 years*; укр. *Молодь практично не представлено в Конгресі, і середній вік сенаторів становить 56 років, а парламентарів – 51*. Тут скорочену форму англ. “House” вжито замість повного терміна “The House of Representatives”, і під час перекладу ми замінили його словом «парламентар», оскільки англ. “House” є британської реальією. Під час перекладу присудка “excluded”, який представлено дієсловом у формі Past Simple Tense, ми використовували антонімічний переклад, у підсумку переклали його як укр. «не представлено». Під час перекладу словосполучення “members of the Senate” ми пропустили іменник “members” і переклали його як «сенатори». Також ми пропустили додаток “years”.

Один і той самий термін може мати різне значення залежно від жанрової спрямованості та змісту тексту, в якому він використаний. Термін “idealism” як у британському варіанті англійської мови, так і в американському може використовуватися у філософському сенсі як назва світогляду, що протистоїть матеріалізму, і мати позитивний або негативний зміст залежно від ідейної позиції автора. Але ще частіше він використовується в позитивному сенсі, безпосередньо співвідносячись із поняттям “ideals” – «ідеали» й означаючи «служіння (прихильність) високим ідеалам (або принципам)», наприклад:

The Foreign Secretary's most elaborate and numerous speeches seem to prove that idealism is his guiding star (Washington Post); укр. *Ретельно сплановані численні виступи міністра закордонних справ доводять, що ідеалізм є його пріоритетним напрямом*

Переклад певних термінів політичного характеру викликає труднощі: так, напр., “The Foreign Secretary” під час перекладу трансформуємо в «Міністр закордонних справ», оскільки є американською реальією політичної діяльності, стане незрозумілим для україномовного читача під час перекладу. Під час перекладу іншого терміна політичної діяльності – “guiding star” – ми використовували модуляцію й переклали його як «пріоритетний напрям».

Часте вживання фразеологічних сполучень, що мають характер свого роду мовних кліше, наприклад: BrE. *on the occasion of* (укр. *з нагоди*); *in reply to* (укр. *у відповідь на*); *in a statement of* (укр. *у заяві*); *to draw the conclusion* (укр. *дійти висновку*); *attach the importance* (укр. *надавати значення*) [12].

Іншим важким елементом для перекладу є «готові формули» або кліше, які зустрічаються в обох досліджуваних варіантах.

Тут ми знаходимо як численні вступні мовні обороти, що можуть вказувати на джерело інформації: *it is reported*, *it is claimed*, *our correspondent reports from*, *according to well-*

informed sources; стійкі поєднання з високою образністю: *to set the tone, to throw light, to lay the corner-stone, to give the lie*; низку політичних штампів типу: *government reshuffle, vested interests, an unnamed Power, generation gap*.

Використання регламентованого набору мовних засобів – лексичних одиниць і синтаксичних структур – становить труднощі під час перекладу, оскільки кліше, як ніщо інше, відображають традиційну манеру викладу матеріалу в газетних статтях. BrE. *Churches call for end to racial tension* [bbc news]; укр. *Церква закликає покласти край расовим суперечностям*.

Під час перекладу заголовок ми переклали підмет “Churches”, представлений іменником у множині, як «Церква» в однині. Словосполучення “call for end” переведено як «закликає покласти край», додавши дієслово «покласти», оскільки без цього фразеологізму втрачає загальний зміст речення. Доповнення “racial tension”, представлене в однині, під час перекладу переходить у множину, оскільки для української мови це словосполучення вживається в множині «расові протиріччя».

Розмовно-фамільярний характер британських заголовків для англійського є звичним, проте для україномовного читача такий стиль заголовка є не достатньою мірою виправданим, тому під час перекладу таких заголовків необхідно враховувати особливості українського газетно-публіцистичного стилю: BrE. *EU to slap fresh sanctions on Syria*; укр. *Нові санкції Євросоюзу щодо Сирії* [14]. “EU” в цьому контексті представлено аббревіатурою слова «Євросоюз». Присудок “to slap” пропущено, проте під час перекладу не втрачає сенсу. Прийменник “on” під час перекладу ми замінюємо «щодо», що є більш відповідним у цьому контексті. Визначення “fresh” у цьому випадку ми переклали як «нові», розуміючи, що «свіжий» у цьому випадку не є прийнятним перекладом.

Використання модуляцій становить особливий аспект перекладу для заголовків розмовного стилю. Особливо такий варіант є поширеним в американській пресі: AmE. *Hello to intelligent pills* [15]; укр. *Розроблено «інтелектуальну» пігулку*.

У цьому заголовку ми використовували модуляцію під час перекладу “Say hello” – «Розроблено», так як для американських газет цей вираз є більш характерним. Визначення “intelligent” в перекладі ми беремо в лапки, оскільки це переносне значення цього слова. “Pills” виражено іменником множини, але ми переклали його як «пігулка» в однині.

Англійські заголовки характеризуються більшою експресивністю, ніж українські, тому необхідно враховувати цю експресивність лексичних і граматичних засобів і перекладати заголовки так, щоб вони були доступні українському читачеві.

Англійський газетний заголовок експресивний за рахунок свого розмовного характеру, тому під час перекладу використовуємо повну модуляцію: AmE. *After EU “Yes”, Croatia needs reforms, tight budget*; укр. *Хорватія на порозі в ЄС: необхідні реформи*.

Англійський газетний заголовок експресивний за рахунок свого розмовного характеру. І під час перекладу ми використовуємо повну модуляцію, саме тому використовується фразеологізм «на порозі чого-небудь», який замінив фразу “After EU “Yes””. Ми пропустили в цьому заголовку словосполучення “tight budget”, оскільки переклад не втратить сенс без цього словосполучення. Також у цьому заголовку використана перестановка слів у реченні.

Американські заголовки, внаслідок своєї тенденції до стислості й лаконічності, мають більш стислий, уривчастий ритм, ніж українські заголовки: AmE. *Obama Drastically Cuts Military; Sparks Heated Debate in Congress* [15]; укр. *Радикальне скорочення президентом США збройних сил викликало бурхливі дебати в Конгресі*.

У цьому випадку лаконічність і стислість американського заголовка досягається завдяки пропущеному підмету “Obama” й заміні його доповненням «президент США», оскільки, можливо, не всім читачам відомо, що президентом США є Барак Обама, “sparks” у цьому реченні переклали як «викликати».

В англійських та американських газетах заголовки часто бувають багаторівневими (що складаються з «шапки» й «підзаголовка»). Такі заголовки являють собою багатоступінчастий виклад основних положень газетної статті або газетного повідомлення. Ця тенденція також спостерігається й в українській мові: AmE. *Haas questions future*; укр. *Томмі Хаас ставить під сумнів майбутнє* [15].

У цьому заголовку присудок “questions” переклали як «ставити під сумнів», оскільки це більш зрозумілий вираз для україномовного читача. Також під час перекладу ми вказали ім’я «Томмі Хаас». Можливо, не кожен читач може зрозуміти, про що або про кого йдеться.

Для заголовків англійських газет характерне часте використання невеликої кількості жаргонізмів: *ban, bid, claim, crack, crash, cut, dash, hit, move, pact, plea, probe, quit, quiz, rap, rush, slash* тощо.

Висновки. Спільні лексеми та граматичні конструкції політичних та економічних текстів ідентифікують єдине походження британського й американського варіантів англійської мови, а відмінні переконують у різному світосприйнятті та світобаченні американського й британського народів.

Література:

1. Бенвенист В.В. Содержание предложения в различных лингвистических концепциях. *Принципы и методы исследования единиц языка*: сб. науч. трудов / отв. ред. Н.А. Маковецкая. Воронеж: Воронежский ун-т, 1985. С. 3–10.
2. Брандес М.П. Стилистика текста. Теоретический курс: учебник. 3-е изд., перераб. и доп. Москва: Прогресс-Традиция; ИНФРА-М, 2004. 416 с.
3. Єщенко Т.А. Лінгвістичний аналіз тексту: навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2009. 264 с.
4. Калюта А.М. Заголовок как индикатор речевого поведения. *Методология исследований политического дискурса*. Минск, 2000. С. 157–163.
5. Коломієць О.М. Архітектонічна організація газетних синоптичних текстів в англійській та українській мовах. *Наукові записки. Серія «Філологічні науки (мовознавство)»*: зб. наук. праць / за ред. О.А. Семенюка. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. Вип. 128. С. 247–251.
6. Кучерова О.О. Замітка як об’єкт дослідження теорії комунікації (на матеріалі британської преси). *Наукові записки НаУКМА. Серія «Філологічні науки»*. Київ, 2004. Т. 34. С. 84–87.
7. Кучерова О.О. Комунікативні стратегії, тактики та прийоми в дискурсі британської газетної замітки. *Мандрівець*. 2004. № 4. С. 39–44.
8. Серажим К.С. Текстознавство. Київ: Паливода А.В., 2012. 188 с.
9. Торговец Ю.І. Функціональні особливості заголовків текстів соціально-політичного есе. *Науковий вісник Чернівецького університету. Серія «Германська філологія»*. 2014. Вип. 692–693. С. 280–283. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvchnugf_2014_692-693_85.
10. Ніколаєва Т.М. Краткий словарь терминов лингвистики текста. *Лингвистика текста / Новое в зарубежной лингвистике / сост.*

- общ. ред. и вступ. ст. Т.М. Николаевой. Вып. VIII. Москва: Прогресс, 1978. С. 467–472.
11. Metzler Lexicon Sprache / verlag J.B. Metzler. Stuttgart: Weimar, 2005. 782 с.
 12. Oxford Dictionary of English. *ABBYY Lingvo x6*: электронный словарь. 4,7 Gb. ABBYY Software, 2014. 1 электрон. опт. диск (DVD-ROM); 12 см. Систем. вимоги: Pentium; 512 Mb Ram; Windows 8/8.1, 7, Vista, XP (SP2, 3).
 13. The Telegraph, 2 January, 2019. URL: <https://www.telegraph.co.uk/>.
 14. The Telegraph, 5 January 2019. URL: <https://www.telegraph.co.uk/>.
 15. The Wall street Journal. URL: <https://www.wsj.com/europe>.
 16. The Washington Post, 23 April 2013. URL: <https://www.washingtonpost.com/?noredirect=on>.
 17. The Washington Post, 7 October 2018. URL: <https://www.washingtonpost.com/?noredirect=on>.
 18. The Washington Post. URL: <https://www.washingtonpost.com/goingoutguide/movies>.

Коломиец Е. Н. Реконструкция масс-медийных текстов американского и британского вариантов английского языка (на материале экономических и политических текстов британских и американских масс-медийных изданий)

Аннотация. Статья посвящена реконструкции масс-медийных экономических и политических текстов

американского и британского вариантов английского языка. Высокая наполненность терминами, терминами-синонимами, собственными именами является основным характерным признаком британских и американских экономических и политических текстов. Исследован перевод терминов и терминологии, фразеологических единиц, «готовых формул и клише», модуляций.

Ключевые слова: реконструкция, американский и британский варианты английского языка, языковая природа текста, структура текста.

Kolomiets E. Mass media texts reconstruction of the American and British variants in the English language (based on the economic and political texts of the British and American mass media)

Summary. The article is devoted to the reconstruction of mass-media economic and political texts of American and British variants of the English language. The high content of terms, terms synonyms, own names is the main characteristic feature of British and American economic and political texts. Translation of terms and terminology, phraseological units, “ready-made formulas and cliches”, modulations is studied.

Key words: reconstruction, American and British variants of the English language, the linguistic nature of the text, the structure of the text.